

ла», «круг», у якіх выканаўцы рухаліся «па сонцы» або папераменна ў розныя бакі, ці ўтваралі 2 супрацьлеглыя і наступалі «сцяна на сцяну». У купальскіх К. унутраныя пачуцці перадаваліся не індыўдуальна, а ад імя ўсёй грамады. Але за агульным вобразам кожны мог знайсці сваё, характэрнае, што знаходзіла водгук у яго сэрцы («Пад тынам рутанька, пад тынам зялёненька»). Зімовым К. уласцівы элементы ігры, драматызацыі («Мак», «Яшчур», «Халімон»). У сямейных абрадах К. выконваліся на вяселлях і былі прымеркаваны да асобных рытуалаў. У павольных пазаабрадавых К. выконваліся разнастайныя малюнкі і рухі: «спіраль», «зорачка», «вароты», «матылёк», «капуста» і інш. Суадносіны ігравых, песенных і танц. кампанентаў у каляндарнай сістэме беларусаў неадназначныя, яны вызначаліся характарам рэгіянальных фалькл. традыцый. Так, ва ўсх. раёнах Магілёўшчыны і ўсх. раёнах Гомельшчыны пераважалі песенна-ігравыя матывы («Страла», «Лука», «Крывы танец»), для якіх характэрны рытмы шэсця, мудрагелістыя лініі ў адзінстве з рухам («крывулькамі»). У наш час К. выкарыстоўваюцца ў апрацоўках і стылізацыях.

Літ.: Мо же й ко З.Я. Календарно-песенная культура Беларусі. Мінск, 1985; Чурко Ю.М. Белорусский хореографический фольклор. Мінск, 1990; Козенка М.А. Танцавальны фальклор // Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. Мінск, 2001. Т. 1. Магілёўскае Падняпроўе; Яго ж. Там жа. Мінск, 2004. Т. 2. Віцебскае Падзвінне.

А.М.Аляхновіч.

КАРАГОДНЫЯ ПЁСНІ, разнавіднасць харэаграфічнай творчасці народа, у якой да нашага часу захаваліся рэшткі першабытнага сінкрэтызму: мелодыя, тэкст, драм. дзеянне, пластыка, міміка, танец. У К.п. пераважаюць напевы павольныя і ўмераныя, часта з распаўсюджаннем асобных складаных шырокім дыханнем і ўзнаўленнем простага ўрачыстага кроку. Існуе меркаванне, што ў найб. ранніх К.п.

паводле свайго паходжання адбіліся ахоўныя матывы, звязаныя з рытуалам ахвярапрынашэння, барацьбой за тэр., падрыхтоўкай да палявання, высочаннем здабычы і інш. Значна пазней у К.п. знайшлі адлюстраванне формы вытворчай, земляробчай эпохі («Проса», «Лянок», «Мак»). У працоўны змест К.п. украліся элементы любоўна-шлюбнай тэматыкі, звязаныя з выбарам партнёра, каханнем маладых, сямейнымі адносінамі. Лірыка-апавядальны кірунак К.п. вызначае іх харэагр. лексіку — шэсці радамі, парамі, шарэнгамі, рухам па сонцы і насустрач сонцу. Найб. распаўсюджанне К.п. атрымалі ў веснавых і летніх святах. Іх спявалі пасля Дабравешчання, да Вялікадня, на Масленіцу. Вясновае К.п. «водзязь змейкамі» па вуліцы («На вуліцы дзеўкі гулялі», «Пойдзем, дзевачкі, на вулку»), у летніх і часткова восеньскіх «ідуць з поля сваім ходам» (шарэнгай, парамі), на Каляды ўзнаўлялі вечарыны з мэтай далучэння ўсіх удзельнікаў да абрадавай падзеі. У сямейных абрадах К.п. выконваліся на вяселлях і былі прымеркаваны да асобных рытуалаў — выпечкі *караваю*, абходу з ім хаты, танца маладых («Зазулейка», «Качан», «Ручнікі»). У наш час К.п. існуюць у апрацоўках, стылізацыях на сцэне, якія зроблены прафес. і аматарскімі калектывамі.

Літ.: Козенка М.А. Танцавальны фальклор // Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. Т. 1. Мінск, 2001.

А.М.Аляхновіч.

КАРАЛЁНКА Уладзімір Галакціёнавіч (27.7.1853, г. Жытомір, Украіна — 25.12.1921), рускі пісьменнік. Ганаровы акадэмік Пецябургскай АН (1900). Вучыўся ў тэхн. (1871—73) і Горным (1877—78) ін-тах у Пецябургу, у Пятроўскай земляробчай і лясной акадэміі ў Маскве (1874—76). Аўтар апавяданняў «Дзіўная» (1880), «Сон Макара» (1885), «Лес шуміць» (1886), «Агеньчыкі» (1901), аповесці «Сляпы музыкант» (1886) і інш. Асобныя творы К. тэматычна звязаны з Беларуссю. Пры напісанні твора «Самазванцы духоўнага празвання» выкарыстаў звесткі, надрукаваныя ў «Могілёўскіх губернскай вядомасцях». Прататыпам гал. героя аповесці «Без языка» (2-я рэд. 1902) паслужыў рабочы-беларус Дзевятнікаў, які разам з К. знаходзіўся ў Вышневалочкай перасылнай турме. Быў асабіста знаёмы з Я.Купалам, які ў 1911 падараваў яму свой зб. «Жалейка» з аўтографам (зберагаецца ў літ. музеі К. ў Палтаве). Пад уплывам творчасці К. З.Бядуля напісаў «Абразкі», апавяданне «Сон Анупрэя». Творы К. друкаваліся ў бел. газ. «Наша ніва». У 1922 у Бел. першым драм. тэатры інсцэніраваны твор К. «Лес шуміць». На бел. мову асобныя яго творы пераклалі С.Дарожны, М.Краўцоў, А.Кудравец, К.Чорны, Я.Шарахоўскі. К. прысвяціў верш «Памяці Караленкі» Я.Колас.

Тв.: Бел. пер. — Апошні прамень: Выбраныя. Мінск, 1984.

Літ.: Гушына-Закирова Н.Н., Труханенко А.В. Этюды о жизни и творчестве В.Г.Короленко. Львов, 2009.

КАРАЛЁНАК Георгій Георгіевіч (н. 11.2.1957, Мінск), беларускі аператар. Скончыў Усесаюзны дзярж. ін-т кінамастаграфіі ў Маскве (1992). З 1978 на Нац. к/студыі «Беларусьфільм», з 1982 у творчым аб'яднанні «Летапіс». Зняў дакум. фільмы «Мінск, мая сталіца» (2002), «Погляд у будучыню» (2004), «Не ад'язджай!», «Шлях даўжынёй у 20 гадоў», «Рыцар шляхетнага вобраза» (усе 2005), «Беларускі Версаль», «Чалавечыя грані духоўнага крышталя», «Беларускі каравай» (усе 2006), «Беларусь будзеца», «Энергетыка Беларусі» (абодва 2007), «Беларускі крыж», «Лаўрэат» (абодва 2008), «Прыгажосць не прадаецца», «Юбілей беларускага кіно», «Глыбокае» (усе 2009), «Донарства», «Масты акадэміка Барысевіча», «Беларусьфільм-2010», «Рэфарматар» (усе 2010), «Неабьякавы», «Якія спяваюць над возерам», «Апошнія здымкі вайны» (усе 2011), «Бой з цем» (2012) і інш.